

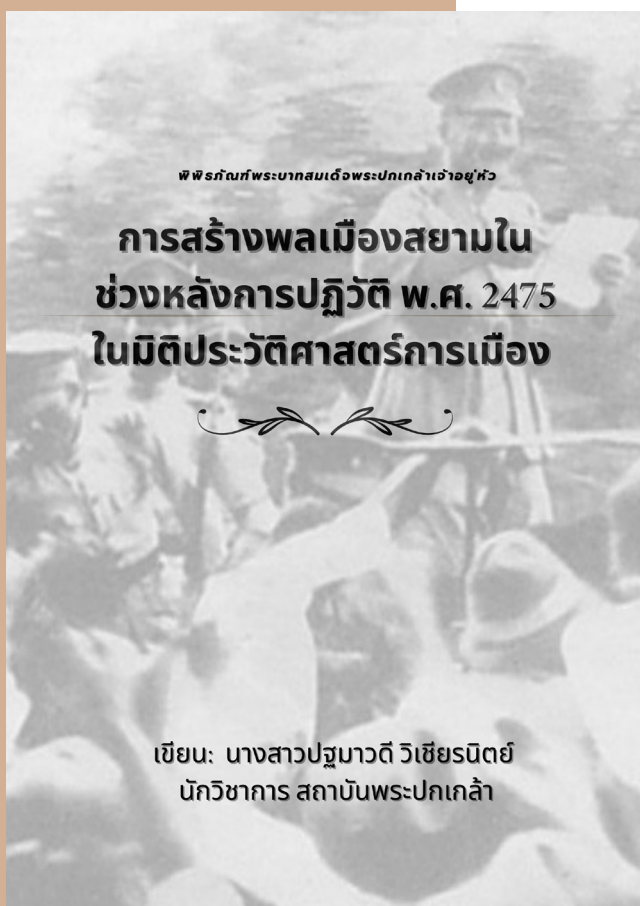
KPI RESEARCH SNAP

... อ่านงานวิจัยใน 4 หน้า

สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

08²⁵⁶⁸

“

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทย
ในสมัยรัชกาลที่ 7 เป็นจุดเปลี่ยน
จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
สู่ระบอบประชาธิปไตย
ภายใต้รัฐธรรมนูญ

”

การสร้างพลเมืองสยามในช่วงเวลาหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475	ชื่อเรื่อง
ในมิติประวัติศาสตร์การเมือง	
ปฐมาวดี วิเชียรนิทย์	นักวิจัย
67 หน้า	จำนวนหน้า
พิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว สถาบันพระปกเกล้า	จัดพิมพ์โดย
2567	ปีที่พิมพ์
ปฐมาวดี วิเชียรนิทย์	ผู้สรุป
เกษณี ธนการศักดิ์	ผู้ออกแบบ

ที่มาและ ความสำคัญ

วิจัยเรื่อง “การสร้างพลเมืองสยามในช่วงเวลา
หลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ในมิติประวัติศาสตร์
การเมือง” สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการ
เปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยในสมัยรัชกาลที่ 7
อันเป็นจุดเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
สู่ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยมี
ผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกภาคส่วนของสังคมไทย
และนำไปสู่การสร้างพลเมืองในระบอบใหม่ภายใต้
โครงสร้างทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

อย่างไรก็ดี ในห้วงแห่งการเปลี่ยนแปลงที่
เชี่ยวกรากนี้ นับตั้งแต่ในช่วงรัชสมัยของพระบาท-
สมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวไปจนถึงช่วงเวลาหลัง
การเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ยังมีประเด็นและ
แง่มุมทางการเมืองให้ศึกษาอีกจำนวนมาก ซึ่งแง่มุม
เหล่านี้จะช่วยเติมเต็มภาพและทำความเข้าใจระบอบ
การเมืองการปกครองและสังคมประชาธิปไตยในช่วง
เปลี่ยนผ่านเข้าสู่รุ่งอรุณของระบอบประชาธิปไตย
ที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น
และที่ละเลยเสียมิได้นั่นก็คือประชาชนได้กลายเป็น
เจ้าของอำนาจอธิปไตยนั้นจะเป็นอย่างไรภายใต้
ระบอบการเมืองใหม่ รัฐจะมีการปลูกฝังประชาชน
ให้กลายเป็นพลเมืองที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับ

ระบอบการเมืองใหม่อย่างไร จึงเป็นคำถามที่น่าสนใจ
ที่จะช่วยให้สามารถเข้าใจแง่มุมของพัฒนาการ
การเมืองการปกครองของไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน
ได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพราะว่าการที่**ประชาธิปไตย
จะสามารถตั้งมั่นได้นั้นไม่ใช่แต่เพียงการมีสถาบัน
ทางการเมืองที่เข้มแข็ง หรือการมีรัฐธรรมนูญที่ดี
แต่พลเมืองผู้ซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยก็
จำเป็นที่จะต้องมียุคคุณลักษณะที่สอดคล้องกับระบอบ
ประชาธิปไตยเช่นกัน**

เมื่อย้อนมาพิจารณาแง่มุมทางประวัติศาสตร์
จะเห็นได้ว่าคำว่า “**พลเมือง**” นั้นมีความหมาย
ไปในแนวทางที่มีความเป็นการเมืองและสัมพันธ์
อยู่กับเหตุการณ์การปฏิวัติทางเมือง ในแง่มุมทาง
ประวัติศาสตร์การเมืองในต่างประเทศ สำหรับ
ประเทศไทยนั้นได้เกิดการปฏิวัติในรัชสมัยของ
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เปลี่ยนแปลง
ระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์
มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ด้วยความแตกต่าง
ของระบอบการเมืองทั้งสองนี้ที่ไม่ได้ให้สิทธิเสรีภาพ
และอำนาจแก่ประชาชนไว้เหมือนกัน กล่าวคือ ภายใต้
ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้นไม่ได้มอบอำนาจ
ให้แก่ผู้ใด หากแต่รวมอำนาจไว้ที่พระมหากษัตริย์

พระองค์เดียว และเป็นสังคมที่แบ่งคนออกเป็นชนชั้น ไม่มีความเสมอภาคภายในสังคม ประชาชนได้รับแต่เพียงพระมหากรุณาธิคุณอย่างเสมอหน้ากัน ซึ่งแตกต่างจากสังคมประชาธิปไตยที่มีการแบ่งอำนาจ และให้อำนาจแก่ประชาชน อันเป็นแนวความคิดแบบสมัยใหม่ เมื่อหลักการของระบอบการปกครองที่มีความแตกต่างกัน เช่นนี้ ย่อมนำไปสู่การปลูกฝังให้ประชาชนมีสำนึกต่อตนเองและประเทศชาติต้องแตกต่างกัน อย่างมีนัยยะสำคัญ แม้ว่าจะเคยมีการศึกษาในประเด็นเหล่านี้มาบ้างแล้วก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม **งานวิจัยชิ้นนี้ จะพยายามนำเสนอโดยการใช้หลักฐานชั้นต้น จากมุมมองของฝ่ายรัฐเป็นหลักเพื่อให้เห็นว่า รัฐบาลในขณะนั้นมีการปลูกฝังประชาชนเพื่อให้มีความเป็น**

พลเมืองอย่างไร และคาดหวังให้พลเมืองมีลักษณะอย่างไร

จากข้อสงสัยดังกล่าวได้นำไปสู่การตั้งคำถามงานวิจัยสองประการด้วยกันคือ

ประการแรก หลังการการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้ปลูกฝัง หรือสร้างความรู้อะไรให้แก่ประชาชน เพื่อให้กลายเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับระบอบการปกครองแบบใหม่

ประการที่สอง คุณลักษณะพลเมือง ระบบคุณค่าที่รัฐบาลเน้นย้ำแก่พลเมืองหลังการปฏิวัติเป็นอย่างไร

ขอบเขต ในการศึกษา และวิธีการวิจัย

มุ่งศึกษาและอธิบายความหมาย และการเน้นความสำคัญของพลเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และค้นคว้าเนื้อหา คุณค่า และรูปแบบของการปลูกฝังทางการเมืองแก่พลเมืองเพื่อให้สอดคล้องกับระบอบการเมือง โดยจำกัดการค้นคว้าอยู่ที่รูปแบบของการปลูกฝังพลเมืองผ่านเอกสารราชการ หรือหนังสือเป็นหลัก ไม่รวมไปถึงการจัดกิจกรรม มหกรรมต่าง ๆ อันเป็นการเผยแพร่ระบอบการเมืองใหม่ และเป็นการปลูกฝังความเป็นพลเมืองประชาชน การศึกษานี้จะทำการศึกษาผ่านเอกสารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารจากห้องสมุดรัฐสภา หอสมุดปรีดี พนมยงค์ รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร หนังสือพิมพ์เก่า หนังสือเก่า บันทึกความทรงจำ หนังสืองานศพ

และเอกสารจากหน่วยงานราชการ เป็นต้น

โดยการวิจัยได้จำกัดขอบเขตระยะเวลาของการศึกษาคือ เริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. 2475 - 2480 อันถือได้ว่าเป็นช่วงจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตย ก่อนที่บริบททางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศจะเปลี่ยนไปเมื่อ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งแนวนโยบายจะเปลี่ยนไปจากช่วงรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนา และจะเป็นการศึกษาจากมุมมองของรัฐเท่านั้น และวิธีการดำเนินการงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ที่จะทำการค้นคว้า วิเคราะห์ และตีความผ่านการใช้อเอกสารเป็นหลัก

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า การสร้างพลเมืองอย่างเป็นระบบ และจัดทำผ่านระบบการศึกษาริเริ่มขึ้นเมื่อสยามก้าวเข้าสู่สภาวะของการสร้างรัฐแบบสมัยใหม่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะต้องมีการสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงภายในสยามที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตามในขณะนั้นยังคงปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่อำนาจเป็นของพระมหากษัตริย์ เพราะฉะนั้นแล้ว การสร้างพลเมืองในช่วงนี้จึงมีลักษณะที่ยึดในหลักของหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่อชาติเป็นหลัก เสียสละ อีกทั้งยังมีการให้ความสำคัญแก่พระมหากษัตริย์ กระทั่งเมื่อเกิดเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวการปลูกฝังและการสร้างพลเมืองของสยามได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ทว่าก็ยังคงคุณค่าหรือความสำคัญบางประการของพลเมืองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แม้ว่ากระแสความคิดแบบเสรีประชาธิปไตยจะได้แพร่กระจาย และถูกนำเสนออย่างกว้างขวางหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง กล่าวคือ สำหรับคุณลักษณะของประชาชนที่ยังถูกให้ความสำคัญก็คือเรื่องของความรักชาติ เน้นหน้าที่ของตนเอง ในขณะที่เรื่องสิทธิและเสรีภาพนั้นมิได้มีการยกมาอธิบายมากนัก มีการเพิ่มคุณค่าใหม่เข้ามาคือรัฐธรรมนูญที่พลเมืองทุกคนจะต้องให้ความสำคัญ ต้องให้ความสำคัญคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ การปลูกฝังนี้ฝ่ายรัฐบาลมีการกระทำผ่านหน่วยงานราชการ เช่น การแสดงปาฐกถา การพิมพ์รัฐธรรมนูญแจกจ่ายไปยังประชาชนและสถานที่ราชการต่างๆ อีกทั้งยังมีการโฆษณาผ่านวิทยุ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของระบอบการเมืองใหม่

สำหรับประโยชน์ของงานวิจัยชิ้นนี้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงการให้ความหมาย ความสำคัญในการสร้างพลเมืองหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อันเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองที่สำคัญในมิติประวัติศาสตร์การเมืองไทย เข้าใจและเห็นถึงรูปแบบและเนื้อหาที่ถูกนำมาใช้ปลูกฝังประชาชนในช่วงเริ่มต้นระบอบประชาธิปไตย และมองเห็นบริบททางการเมือง และบรรยากาศทางการเมืองในยุคต้น

ประชาธิปไตยที่ต้องมีการเตรียมประชาชนให้เป็นพลเมืองในมิติประวัติศาสตร์ผ่านการใช้หลักฐานชั้นต้นในช่วงเวลาดังกล่าว

จากผลการศึกษาดังกล่าว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านวิชาการ ด้านการจัดทำนโยบาย ตลอดจนการสร้างความเข้าใจแก่สาธารณชนเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดเรื่องพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่านหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างระบอบการเมืองใหม่ การศึกษาครั้งนี้จึงสามารถทำหน้าที่เป็นฐานความรู้สำคัญสำหรับนักวิจัย นักประวัติศาสตร์ และผู้ที่สนใจเรื่องราวของการเมืองไทยยุคต้นประชาธิปไตย ในการเข้าใจถึงกระบวนการปลูกฝังและหล่อหลอมความคิดของประชาชนให้กลายเป็น “พลเมือง” ที่มีบทบาทและหน้าที่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบใหม่

QR CODE
คลัง SNAP

QR CODE
อ่านหนังสือออนไลน์

QR CODE
สนใจหนังสือฉบับเต็ม หรือ
ติดต่อ 0-2141-9558